

Balatonfüredi panaszkönyv, 1836–1840. Panaszok, javítások 's szépítések javallatoknak jegyzőkönyve. Sajtó alá rend.: Hudi József.

Balatonfüred, Balatonfüred Városért Közalapítvány, 2015. (Balatonfüred Városért Közalapítvány kiadványai) 254 old.

Panaszkodni minden korszakban lehetett – mondhatjuk Hudi József *Balatonfüredi panaszkönyv (1836–1840)* című munkája kapcsán. De ez a megállapítás igencsak leegyszerűsítő lenne. Mert a kötetnek nem ez a fő érdekessége és előnye, hanem az, hogy a panaszkönyv, ebből a korszakból és ebben a formában előkerült, napvilágot látott és precíz forrásközlési technikával kerülhetett a Balatont kedvelő, kutató vagy a korszak társadalom-, művelődéstörténeti érdeklődésű olvasói elé.

Mert már az elején hangsúlyozni szükséges: egy historiográfiai alpműről beszélhetünk Hudi jelen könyve esetében. Ez önmagában szintén nem lenne annyira figyelemfelkeltő, azonban ismerve Balatonfüred történetének feltárását, mégis meglepő. Azt gondolhattuk ugyanis, hogy Füred esetében – köszönhetően a kiváló helytörténészeknek (Elek Miklós, Tóth-Bencze Tamás, Zákonyi Ferenc) és a történészeknek, irodalmároknak (Katona Csaba, Praznovszky Mihály) – nincs már nagyon sok új a nap alatt. Ez a panaszkönyv azonban rácsófolta erre. Reményt adva a korszak kutatóinak is, hogy érdemes kitartóan keresni, még mindig, az Internet korában is. Sokáig ugyanis úgy tűnt, ez a dokumentum elveszett. Pedig valaha nagyon közismert volt: ezt a panaszkönyvet helyezték el a füredi ivókút mellett, s bárki feljegyezhetette kritikáját, gondolatait a kedvelt fürdőhelyről. A sokáig elveszettnek hitt dokumentum a közelmúltban, a Pannonhalmi Bencés Főapátság Levéltárából került elő. A panaszkönyv bevezetése 1836-ban a véleménynyilvánítás egy nagyon új lehetőségét jelentette. A negatív kritikák mellett építő javaslatok is belekerültek szép számmal, sokszor a bejegyzők nevével is ellátták a beírásukat. A bejegyzések olykor német nyelven születtek. A téglalap alakú, vaskos, bőrkötéses, aranyozott bordázott könyvet laponként megszámozták. A könyv utolsó bejegyzését báró Vécsey Pál írta, ezt utólag, ceruzával számozták meg.

A *Panaszok, javítások 's szépítések javallatoknak jegyzőkönyve* önmagában is érdekes olvasmány, de megfelelő név-, fogalom- és egyéb magyarázatok híján nem sokat érne napjainkban. És ebben (is) rejlik a kötet nagy előnye, erénye. Nagy feladat már a kéziratok megfejtése, a betűhív átírás, a fordítás, valamint a nevek beazonosítása. Itt kezdődik a történész munkája, hiszen a rendelkezésre álló Balatonfüredről szóló forrásokat és levéltári anyagokat segítségül hívva tudja csak rekonstruálni a neveket, titulusokat, a korabeli nyelvhasználat miatt nehezen értelmezhető bejegyzéseket.

A mű történeti forrásértéke mellett igen szórakoztató is, mert a panaszok nagyon sokrétűek és tükrözik a vendégek ízlésének, életvitelének sokféleségét is. S hogy mik is a kívánságok? Néhány példa: jó lenne, ha a mészárszék forma ablakok ajtókká változnának a fürdőházon, a koldusok és tébolyultak száma csökkenne, tágasabb lenne a templom, nagyobbak lennének a szobák, nem inogna a táncterem padozatja, nem lennének kutyák a sétatéren, lenne külön fürdőszoba a gyerekeknek, könnyebben megköze-

líthetőek lennének a savanyú kutak, megnyílna egy úszóiskola, üzemelne lövöldöző ház, közlekedne gőzhajócska, lenne több pad a sétányon, alacsonyabbak lennének az árak, csendesebbek lennének a vendégek, valamint csökkenne a kéjnők száma. Valamint: „Igen kedves érdekű volna magyar nőkből álló éneklő társaságot évenként bizonyos fizetéssel meg hívni, kik musika szüntével, akár a ligetbe, akár más bájoló helyen magyar dalokat énekelnének.” (104. p.)

Fontos kérdés a könyv olvasásakor: Vajon lett-e foganatja a kritikának? Érdemes lenne egy olyan összehasonlítást, kimutatást készíteni, amely egymás mellé állítaná a panaszokat és azok orvoslását. Merthogy a kor és a vendégek kívánalmainak megfelelően az 1860-as évekre Balatonfüred virágzó balatoni fürdőtelepüléssé vált.

A kötet olvasását nehezíthetik a lábjegyzetek, de anélkül mit sem érne a könyv. Hiszen így a panaszokat megfogalmazó egyének sorsát, kilétét is felfedik. Nagyon jó ötletnek bizonyult a szerkesztő részéről – bár ilyen jellegű közlések, válogatások a tó kapcsán már több helyütt olvashatók – a függelék összeállítása. A többnyire a reformkor idején napvilágot látó sajtóorgániumokban megjelenő hírlapi cikkek, fürdőlevelek, szépirodalmi köntösbe bújtatott füredi (úti)beszámolók, tudósítások, levéltári források kiegészítik, és egyben árnyalják is a panaszkönyvi bejegyzéseket.

Az impozáns, kemény borítójú, szépen kivitelezett kötetet gondosan összeállított bibliográfiai jegyzék, valamint jól használható név- és tárgymutató zárja. Nem tartozik ugyan szorosan a témához, de mégis fontosnak tartom megjegyezni: Hudi műve a Balatonfüred Városért Közalapítvány jóvoltából, települési, szervezeti és magánszemélyek mecénatúrájából jelenhetett meg. Ebben a szinte páratlan gesztusban visszaköszön a reformkor világa, hitvallása, a jobbtó szándék, a közös érdekképviselés és érdekérvényesítés szép egyvelege, amelynek eredményeként napjainkban Balatonfüred a történelmi hagyományokra építve válhatott modern fürdővárossá, nem feledve el múltjának panaszkönyvbe vésett fejezeteit sem.

(ism.: Kovács Emőke)

Az 1931. és 1942. évi egri egyházmegyei zsinatok. Sajtó alá rend.: Tengely Adrienn.

Budapest, MTA BTK Történettudományi Intézet, 2016. (Magyar történelmi emlékek. Okmánytárak. Egyháztörténeti források, 3.) 525 old.

2016. október 5-én az egri érseki palotában került sor Tengely Adrienn fenti című kötetének bemutatására. A sorozatot, melyben a kötet megjelent, Balogh Margit, az MTA TTI tudományos főmunkatársa, magát a könyvet pedig Adriányi Gábor, az MTA külső tagja, a Bonni Egyetem emeritus professzora mutatta be.

A magyar egyháztörténet-írás hatalmas adósságokat halmozott föl, és pedig azzal, hogy nem, vagy csak alig nyúlt hozzá a 20. század egyházi történéseinek megírásához, azok értékeléséhez, az egyházzal kapcsolatos tévhitek és tévképzetek eloszlataához. És itt nemcsak arra utalok, hogy a II. világháború utáni korszak egyházi vonatkozású történéseit még nem dolgozták föl, hanem arra is, hogy nincs helyén kezelve egy olyan nagyformá-